

TÓRTINSHI KLASS OQÍWSHÍLARÍNA QOSÍQ ÚYRETIW USÍLLARÍ

Kudenov Ruslan Asanovich

ÓZMKÓMI NF “Folklor hám etnografiya” kafedrası assistent oqıtıwshısı.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10205767>

Annotaciya. Bul maqalada 4-klass oqıwshılarına qosıq sabağın úyretiwdiń usılları haqqında sóz etilgen hámde 4-klass ushın bir saatlıq sabaq islenbesi kórsetip berilgen.

Gilt sózi: Mektep, muzıka pání, metodika, usıl, oqıtıwshı, oqıwshı, muzıka, qosıq, mádeniyat, gózzallıq, topar, xor.

WAYS TO TEACH FOURTH GRADERS A SINGING LESSON

Abstract. This article describes the methods of teaching a spoon lesson to 4th grade students, and also highlights the development of a one-hour lesson for 4th grade.

Key word: school, music science, methodology, method, teacher, student, music, singing, culture, beauty, group, choir.

СПОСОБЫ ОБУЧЕНИЯ ЧЕТВЕРО КЛАССНИКОВ УРОКУ ПЕНИЯ

Аннотация. В этой статье рассказывается о методах преподавания урока ложки ученикам 4-го класса, а также освещается разработка одночасового урока для 4-го класса.

Ключевое слово: школа, музыкальная наука, методика, метод, учитель, ученик, музыка, пение, культура, красота, группа, Хор.

Bilimlendiriw jemisli bolıwı ushın sabaqlıq, tema hámde basqa formalardan orınlı paydalanıw sózsiz oqıtıwshınıń pedagogikalıq sheberligi, pedagogikalıq mádeniyatı, óz pánin puxta biliwi hámde qızıǵıwshılar menen til taba alıwı úlken áhmiyetke iye. Solay etip biz bul maqalamızda tórtinshi klass oqıwshılarına qosıq úyretiw usılları haqqında keńirek jarıtıwdı maqul kórdik.

4-klass oqıwshıları tómengi klass oqıwshılarına qaraǵanda ádewir ulkeygen, fizikalıq jaqtan rawajlangan, dawıs diapazonları keńeytirilgen bolıp keledi.

4-klass oqıwshıları eki dawıslı qosıqlardıń DO notasına ekinshi oktavanıń MI notasına shekemgi aralıqta aytıwı kerek. áste, ortasha, qattı dawıs penen ayılatuǵın qosıqlardı atqarǵanda demdi únemlep shıǵarıw kerekligin túsindirip beremiz. Bul buwıńǵa sáykeslengen bir neshshe seslerdi aytqanda dawıslı sestı buzbay qurastırıw kerek.

Oqıtıwshı eki dawıslı qosıqlardı aytqızǵanda jaǵımlı etip, 1-2 dawıslardıń teń hám tiykarǵı mánige iye bolıwın qadaǵalaw tiyis, al muzıka sawatı boyınsha úshinshi klasstaǵı bilimlerin bekkemleydi, major hám minor ladınıń 1-5 basqısh aralıǵındaǵı ses qatarın esitip ayıra biliw kerek.

Solay etip qosıq sabağında uyretılgen qosıq penen birge muzıka sawatın da baylanıstıradı, yaǵnıy tańlap alǵan shıǵarmanıń xarakterin, gılt belgilerin ondaǵı ushırasatuǵın basqa da dinamikalıq belgilerdi balalardıń ózlerine tabıwǵa múmkinshilik beriw kerek.

Sonday-aq tańlangan shıǵarmanıń mazmunın túsindirip hám balalardı soraw juwap júrgiziw kerek.

Mısalı: Jaqsı bolıw degen ne? atlı qosıq kompozitor T.Esirkepov hám shayır A.Xojanbaev sózine jazılǵan.

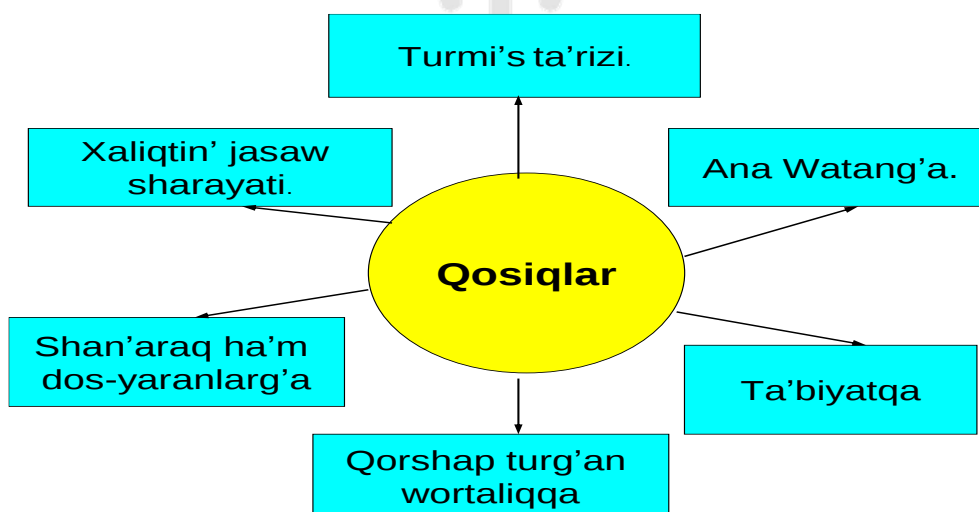
Bul jerde balalardı jaqsı menen jamannıń, aq penen qaranıń arasındaǵı ayırmashılıq, jaqsı, ádepli balaǵa tán qásietti aytıp ótiw kerek. Qosıq úyretiw barısında ritmge túsıw, turaqlı hám turaqsız seslerdi dıqqat penen esitiwdi táminlew maqset etip qoyıladı. Sonıń menen birge oqıwshılar namanıń xarakterin, sózin anıqlap úyrenip barsa oqıwshılardıń esinde qaladı.

Sonday-aq nama tıńlawǵa G`.Amaniyazovtıń «Tań sazı» shıǵarmasın alsaq, bunda balalar namanıń tómén hám joqarı kóteriliwin, notalardıń birdey sozımlılıǵın kóriwge boladı. Balalardı «Tań atıp kiyatırǵanlıǵın qanday belgiler arqalı tolıqtırsaq boladı? degendey sorawlar qoysaq boladı.

Sonday-aq jazdıń kúni tań atqanda qanday tábiyat kórinislerin bayqawǵa boladı dep sorasaqta boladı.

Solay etip 4-klassta muzıka sabaqlıǵın paydalana otırıp oqıwshılardı ulıwma muzıka mádeniyatınıń jańalıqları menen tanıstırıp otırsa orınlı boladı. Sebebi pánniń atınıń ózgeriwine baylanıslı oqıwshılar tek ǵana qosıq úyrenip qoymay muzıkanı jan-jaqlama ózlestiriw kerek. Sonıń menen birge shıǵıs oyshıllarınıń shıǵarmaları, olardıń házirgi kúnde tutqan ornı haqqında biliwleri tiyis.

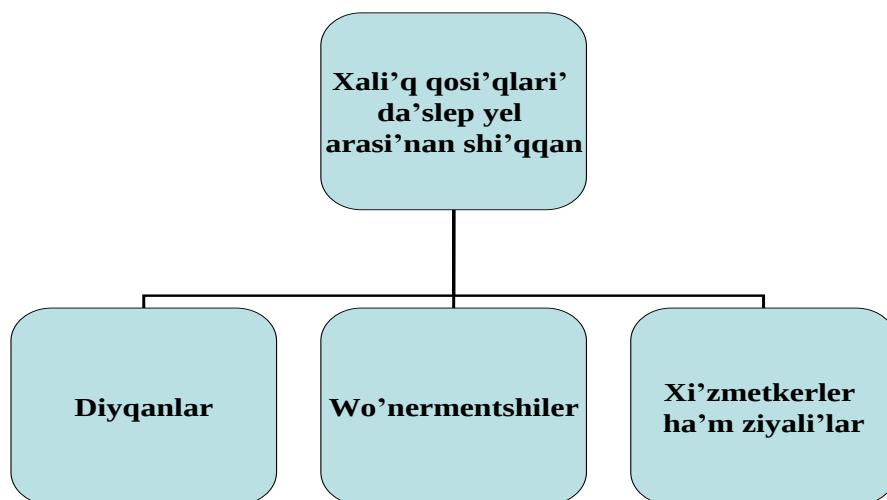
4-klass oqıwshılarına qosıq xaqında maǵlıwmattı klaster metodu arqalı korsetiwge boladı.

4-klass oqıwshılarına xalıq qosıǵı «Xáwjar» di alıp uyretsek boladı.

Bul qosıqtı uyretkende oqıwshılarga xalıq qosıqları haqqında maǵlıwmat beremiz.

Xalıq qosıqların uyretkende klaster metodınan paydalanıp kórsetse boladı.

4-klass ushın bir saatlıq sabaq islenbesi

Tema: Bayram hám salt-dástúr qosıqları haqqında túsiniq

Sabaq maqseti:

a) Bilimlendiriw; Bayram hám salt-dástúr qosıqların súyip tınlawǵa, milliy muzıka mádeniyatın rawajlandırıwǵa tárbiyalaw

b) Rawajlandiriw; Oqıwshılarga “Qoshantay” qosıǵın úyretiw. Muzıka sawatı boyınsha qısqasha túsiniq beriw, Qaraqalpaq xalıq naması “Qara jorǵa” nı duwtar saz ásbabında túsindiriw

c) Tárbıyalıq; Oqıwshılardıń kórkem-ónerge bolǵan qızıǵıwshılıǵın arttiriw, kompazitor A. Xayratdinov haqqında tanıstırıw ótiw

Sabaqti qurallandiriw: Slaydlar, saz ásbaplar; duwtar, pianino, kitap,

Sabaq barisi: Shólkemlestiriw

Úyretilgen qosıqlardı, temalardı yadqa túsiriw, tapsırmanı soraw.

Bunda oqıwshılarga test qılıp ótilgen temalardan

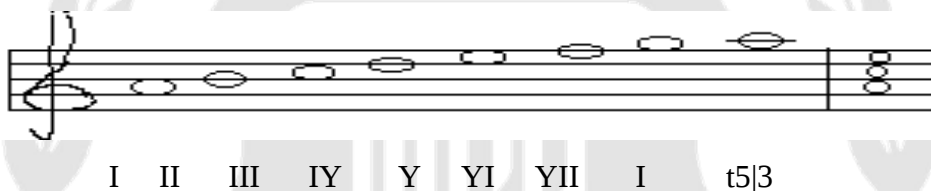
Taza tema: Ózbek hám qaraqalpaq xalıqlarınıń uzaq ótmishi dawamında bayram túsine kirgen kóp ǵana salt, seyil jáne túrli oyınlar payda bolǵan. Máselen, besik toyı, súnnet toyı, múshel toy, neke toy, toylarda sho'lkemlestirilatuǵın ılaq oyını, dárwaz oyını siyaqlı oyın-zawıq tamashaları usılar qatarına kiredi. Xalıqlıq bayram hám merelerdiń ótkeriliwi kóbinese kesh gúz máwsiminen erte báhárge shekem dawam etken. Sebebi, tap usı máhálde diyxanlardıń jıyın terim jumısları tawsılıp, sharshaǵanın shıǵariw ushın waqtı kóbirek bolǵan. Usınday xalıqlıq

bayramların ótkeriwde muzıka úlken orın tutadı. Hár bir tamashağa baylanıslı arnayı atqarılatuǵın namalarda bar. Máselen, dar oyını hám quwırshaqpaz tamashaları ózbekshe “Dorbozi”, “Duchava”, “Charx”atlı saz namaları astında atqarılǵan.

Muzıka sawatı: Minor ses qatarı haqqında

Minor ses qatarı major siyaqlı turaqlı hám turaqsız basqışlarınan ibarat. Minorda da turaqlı sesler I. III.hám V basqışlarga, turaqsız sesler bolsa II, IV, hám VII basqışlarga tuwra keledi.

Biraq minor ses qatarınıń major ses qatarı dúzilisinen ózgeshe tamanlarıda bar: minor ses qatarında yarım tonlar II jáne III hámde V jáne VI basqışlar aralıǵına tuwra keledi.

Qosıq úyreniw: “Qoshantay”

Sózi: S.Pirjanov muzıkası: A. Xayratdinov

Qaraqalpaqstan xalıq artisti, Berdaq atındaǵı mámleketlik sıylıqtıń laureatı, belgili baqsı hám sázende, kompozitor Ańsatbay Xayratdinov 1933-jılı Shımbay rayonınıń Usman Yusupov atındaǵı sovxozda ataqlı Qıyas jıraw Xayratdinov xojalıǵında tuwıladı. Ańsatbay jaslayınan baslap ákesiniń izine erip, xalıq qosıqların namaların tıńlap ózi qobız, girjek, duwtar, skripka saz ásbapların shertiwdi hám qosıq aytıwdı ózlestire baslaydı. A.Xayratdinov 1950-jıldan baslap Shımbaydaǵı pedagogikalıq bilim jurtın hám sońǵı jılları Qaraqalpaq mámleketlik pedagogikalıq institutın pitkeredi. Onnan soń ol 1960-jılı Nókis muzıka bilim jurtınıń xalıq sazları ásbapları bóliminde 2 jıl oqıp bilim aladı. Ańsatbay óziniń miynet jolın 1949 jıldan baslap 30 jıl dawamında

Qaraqalpaqstan radio esittiriw hám televidenie esittiriw komitetinde duwtarshılar ansamblin shólkemlestirdi. Bul ańsamblge ol qosıqshılardıń atqarıwına ılayıqlastırıp, «İlim Sultan», «Muqalles», «Saz jaqsı», «Gulayımın kelbeti», «At bolıptı Miyan kóldiń tayları» namaları vokal ansambl ushın qayta islep shıǵıp tıńlawshılar algısına miyasar boldı.

Bekkemlew:

1. Búgingi sabaqtıń teması qanday?
2. Qanday muzikalıq shıǵarmalar menen tanıstıńız?

Úyge tapsırma beriw: Ótilgen temalardı oqıp, qosıqtı yadlap keliw

Juwmaqlastırıp aytqanda insandı hár tárepleme barkamal etip tárbiyalaw xalqımızdıń ázeliy arızıwı bolıp, ata- babalarımız, ruwxıy aǵartıwshılıq hám madeniyattı qanday qılıp jas awladqa úyretiw – olardı kámilikke jeteklew jolları, nızam – qaǵıydalardı tolıq izlegen.

REFERENCES

1. O.Ibraximov Musıqa 4-sinf darslik Tashkent-2011 yil
2. Esemuratov B. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY ON THE BASIS OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY AS AN EXAMPLE OF KARAKALPAK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 835-840.
3. Esemuratov B. EDUCATION OF YOUNG PEOPLE TO PATRIOTISM, COURAGE, AND FREEDOM THROUGH SPOONS PERFORMED BY OTHERS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 197-202
4. Ospanova R. THE SITUATION OF USING THE CREATIONS OF COMPOSER MUKHTOR ASHRAFIY AND DONI ZOKIROV IN MUSIC LESSONS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 190-196.
5. Ospanova R. WAYS OF DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF MUSIC EDUCATION PEDAGOGY //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 822-828.
6. Jiyenbaevich M. I. The evolution of music pedagogy of the karakalpak people: Historical and theoretical aspects //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2021. – T. 11. – №. 10. – C. 27-32.
7. Jiyenbaevich M. I. Competence-based approach in higher musical and professional education //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 4. – C. 42-47.

8. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – С. 65-69.
9. Jiyenbaevich M. I. COMPETENCE-BASED APPROACH IN HIGHER MUSICAL AND PROFESSIONAL EDUCATION //PROMINENCE OF INFORMATION BASES& MEDIA ASSESSMENTS IN THE POST CONFLICT MARKETING ENVIRONMENT.
10. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – С. 65-69.
11. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
12. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
13. Ануаровна О. Р. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚ КУЙЛАРИ ВОСИТАСИДА БОЛАЛАР ИЖОДКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. – 2023.
14. Anuarovna U. E. IMPROVING THE MECHANISMS OF EDUCATING STUDENTS IN THE SPIRIT OF INTER-ETHNIC HARMONY BASED ON NATIONAL MUSIC IN THE CONDITIONS OF ETHNO-CULTURAL RELATIONS //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – T. 3. – №. 09. – С. 329-333.
15. БОЛАЛАР Қ. Х. К. В., РИВОЖЛАНТИРИШ И. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. – 2023. – T. 2181. – С. 3906.
16. Ospanova R. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY THROUGH BLACK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – С. 70-73.
17. Nawrizbaeva A. A. THE PERFORMANCE SKILLS OF KARAKALPAK BAKSHIS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 906-910.
18. Nawrizbaeva A. A. BAQSI, SÁZENDE GENJEBAY TILEWMURATOV TÍN ACTQARÍWSHÍLÍQ METHODS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 218-223.
19. Muxammetdinova L. THE DEVELOPMENT OF THE ART OF GIVING IN NORTHERN PAKISTAN AS AN EXAMPLE OF THE YEARS OF INDEPENDENCE //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – С. 74-78.

20. Maxamatdinovna M. L. FOLKLORE AS A SPECIAL FORM OF CREATIVITY //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – Т. 3. – №. 09. – С. 282-284.
21. Makhammatdinovna M. L. As a Means of Providing Aesthetic Education to the Students of the Art of Embroidery //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 149-152.
22. Askarova Z., Maxamatdinova L. Ceremonies Solemnly Held in Connection with Public Holidays //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 181-183.
23. Махамматдинова Л. ЎЗБЕК ВА ҚОРАҚАПОҚ МУСИҚА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА БАСТАКОРЛАРНИНГ ҚЎШГАН ХИССАСИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 782-786.
24. Есанов М. ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ ЛИЧНОСТИ СРЕДСТВАМИ МУЗЫКИ //Oriental Art and Culture. – 2023. – Т. 4. – №. 1. – С. 719-725.
25. Ayapova K., Yesanov M. Organization of Music Lessons by the Teacher in Various Ways //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 189-191.
26. Esanov M., Ametov A. DOIRA SAN'ATINING RIVOJLANISHI VA TARIXI //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 729-733.
27. Есанов М. Знание особенностей воздействия музыкального искусства на человека //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 767-771.
28. Есанов М. О. ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУЛАРИДА ИЖРОЧИЛИК ТАРИХИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 578-584.
29. АЛЛАМБЕРГЕНОВА Г. ҚАРАҚАЛПАҚ БАҚСЫСЫ СӨЛМЕНБАЙ САДЫҚОВТЫҢ
30. ДӨРЕТИЎШИЛИК ЖОЛЫ //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 10. – С. 112-117.
31. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
32. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.

33. Sag'inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – Т. 18. – С. 39-41.
34. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
35. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.
36. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
37. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
38. Qudenov R. QORAQALPOQ XALQ QO'SHIQLARI ASOSIDA YOSHLARNI TARBIYALASH //«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». – 2023.
39. Шыныбеков А. САМАРАЛИ НАТИЖАГА ЭРИШИШДА ЎҚУВЧИЛАР УЧУН ПЕДАГОГИК ВОСИТАЛАР //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 11. – С. 76-79.
40. Shinibekov A. QORAQALPOQ MUSIQA MADANIYATIDA MILLIY OGZAKI IJODINING GAVDALANISHI //Miasto Przyszłości. – 2023. – Т. 39. – С. 204-206.
41. Shinibekov A. Historical and Social Events in Folklore Works from the Point of View of People's Relationships //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 199-201.
42. Шыныбеков А. Қорақалпоқлар санъатининг сарчашмалари Шарқий Европа ва Осиё қадимий маданияти билан чамбарчас боғлиқлиги //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 910-915.

MODERN SCIENCE
& RESEARCH